

Un teatru al actorilor

Ansamblul dramatic fondat în 1947 la Belgrad de către regizorul Bojan Stupica ne-a demonstrat prin cele două montări, aduse în turneu, temeinicia marelui său renume câștigat pe scenele iugoslave. Un teatru de repertoriu și direcționare cultural-artistică care în cele două decenii a optat pentru mari titluri din catalogul universal și național, de la Eschil până la Ionesco, trecind prin Shakespeare, Racine, Molière, realizând peste 120 de premiere. Un teatru al contemporaneității, prin atacarea temelor „la zi”, marcate prin impecabilul profesionalism al actorilor săi. De fapt, calitatea actorilor acestui ansamblu a constituit punctul de atracție al turneului. Prin forța de radiație a unor formate personalități, prin plasticitatea întregului ansamblu interpretativ, cele două reprezentații au învins necunoașterea limbii și, în bună parte, a operelor de către marele public. Spectacolele au avut un puternic relief, multumită expresivității jocului care a confirmat valoarea unor actori de la renumita Marija Gruborić, la Ljubisa Jovanović, Ljubomir Bogdanović — decani de vîrstă și prestigiu — la interpreți ai „generației de mijloc” sau alții foarte tineri, precum Ljuba Tadić, Stevo Zigon, Marijan Lovrić, Mlada Veselinović, Petar Slovenski, Misa Janketić, Svetlana Bojković, Rada Đurđević.

Tratarea scenică a unor scrieri epice prezintă întotdeauna o operație dificilă și riscantă. Ansamblul iugoslav a surmontat-o, reușind în ambele cazuri să transmită fie *spiritul* unei opere, fie perenitatea unei teme. Scena finală din spectacolul *La limitele rațiunii* exprimă, într-o sugestivă imagine sintetică, ideea-cheie a montării. Pe turnantă se rotește, într-o imensă cușcă, toate personajele piesei, iar eroul marelui monolog care constituie de fapt piesa privește această faună umană cu groază și totodată dispreț. (Decorul conceput de scenograful Petar Pasić — panouri din grății metalice — exprimă cu deplină funcționalitate și sugestivitate metaforică diversitatea locurilor de joc). În această lentă și grotescă paradă a

unor personaje derizorii, rigide și unidimensionate figuri reprezentînd „civilizația jobenului”, se transmite sălău atitudinea violent protestatară a doctorului, acest alter ego al marelui scriitor croat, eroul romanului. Dramatizarea romanului *La limitele rațiunii*, scris în 1938, luminează cu destulă consecvență câteva aspecte fundamentale ale operei lui Krleža, specifice de altfel unei întregi generații de scriitori europeni din primele decenii ale secolului. Vehementă polemică, patos acuzator, protest împotriva unei societăți oprimate și corupte, pătrunzătoare forță de analiză și disecție în straturile ei subtile diferențiate; proiectarea în prim-plan a destinului intelectualului în conflict ireductibil cu forțele implacabile ale „sistemului”. Ljuba Tadić — interpretul doctorului adus de „limitele rațiunii” de către sistemul

Maja Dimitrijević și Stevo Zigon în
„O poveste obișnuită” dramatizare
după I. A. Gonțarov.

oligarhiei financiare, pe care a încercat să-l demaște într-un moment maximal al crizei de conștiință — susține cu sobră forță de interiorizare acest amplu monolog-recital, trecînd cu abilitate din postura de narator obiectiv și lucid al evenimentelor la cea de participant direct, trăind cu patos concentrat situația. La apelul doctorului se animă pe rînd personajele națiunii, actorii compunînd, cu virtuozitatea unor experimentați creatori de tipuri, o amplă frescă conformă epicei dense a lui Miroslav Krleža. Dinamica acestor scurte compoziții integrate în ansamblul unei desfășurări ample, de puternică respirație, a fost asigurată cu precizie de regia austeră a lui Matjaž Milosevic. Un spectacol sobru și tulburător, care ne permite, dincolo de familiarizarea cu stilul distinct al lui Krleža, o incursiune în universul tensionat al intelectualului, martor acuzator al lumii capitaliste.

Pe alte coordonate de expresie, vizînd în-deosebi ritm, culoare și vervă tipologică, se desfășoară *O poveste obișnuită*, dramatizare a romanului cu același titlu al clasicului rus I. A. Gončarov. Regia lui Miroslav Belovic a evitat în mod programatic reconstituirea de epocă, aluzii la documentația istorică sau la specificul particular al împrejurărilor care au generat fenomenul „oblomovismului” prezent și în paginile acestui roman publicat în 1846, „anticameră” a lui *Oblo-mov*. Spectacolul valorifică schema esențială a cărții și anume antiteza dintre două caractere exponente a două atitudini în fața vieții: romantismul exaltat, delirant, ridicol prin desprinderea de realitate și ignorarea praxisului, dar totodată inocent, emoționant prin autenticitatea și vibrația sentimentelor; și „realismul”, pragmatismul bunului simț,

eficiența lucidă, rezultat al adaptabilității, condiție a reușitei dar și sterilitatea, mîrginirea, izvorită din lipsa unor mari disponibilități sufletești. Ciocnirea celor două caractere a fost cu vervă desenată în scenă, printr-un neconținut duel verbal între interpretii celor doi Aduevi — Stevo Zigon (Unchiul) și Misa Janketic (Nepotul). Ca „tip” artistic, din familia actorilor de film englezi, Stevo Zigon, cu un farmec particular și o morgă personală aparte, trece de la schița comică la detaliul dramatic dominînd scena prin autoritatea unei mari experiențe. Misa Janketic posedă o mare vivacitate temperamentală asociată cu un antrenament minuțios al dicției și mișcării. În jurul celor doi eroi pivotează nenumărate siluete din care reținem grația și suavitatea Svetlanei Bojkovic, disoreția calmă a Majei Dimitrievic, prezența plăcută a Radei Duricin. Notabilă în acest spectacol este optica modernă, privirea contemporană cum se spune, a unei opere peste care s-a așternut nu puțin praf. Fără ostentație în soluții, montarea are fluentă și nerv în scenele de prim-plan care decupează traiectoria celor două caractere, subliniind cu finețe lovitură de teatru din final: un final care marchează cu haz și cu ironie fină modificarea celor două tipuri în urma clasicei experiențe de viață. Ca și în dramatizarea operei lui Krleža, montarea *Poveștii obișnuite* aduce la rampă numeroase apariții actoricești care în rolurile episodice ne conving că o ținută scenică omogenă și lucrată, profesionalismul, reprezintă marca de calitate a acestui prestigios ansamblu.

Mira Iosif

Scenă din spectacolul „La limitele națiunii” de Miroslav Krleža

